

ЛІТЕРАТУРА

1. Гігієнічні проблеми збереження здоров'я дітей в сучасних умовах реформування освіти в Україні /А.М. Сердюк, Н.С. Полька, Г.М. Єременко, та ін. //Гігієна населених місць: зб. наук. пр. – К., 2004. – Вип. 43. – С. 402-406.
2. Полька Н.С. Удосконалення медико-профілактичного забезпечення дітей у загальноосвітніх навчальних закладах – вимога часу /Н.С. Полька, С.В. Гозак, Т.В. Станкевич //Довкілля та здоров'я. – 2009. – №1. – С. 52-54.
3. Державні санітарні правила і норми влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу: ДСанПіН 5.5.2008-01 /МОЗ України. – К., 2001. – 70 с.
4. Будинки та споруди навчальних закладів: ДБН В.2.2-3-97 /МОЗ України. – К., 1997. – 66 с.

ГИГИЕНИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ОЦЕНКИ АРХИТЕКТУРНО-ПЛАНИРОВОЧНЫХ РЕШЕНИЙ СОВРЕМЕННЫХ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛ

Махнюк В.М., Феценко К.Д., Могильный С.Н., Махнюк Д.Л., Гозак С.В., Бургазлий Н.П.

В статье изложены результаты, полученные при проведении санитарно-эпидемиологической экспертизы проектов строительства общеобразовательных учреждений, определены уровни санитарного и эпидемического благополучия этих объектов по интегральным показателям санитарно-гигиенической оценки проектов.

HYGIENICAL ASPECTS of ARCHITECTURAL-PLANING ESTIMATION OF MODERN GENERAL SCHOOLS

Results, got during the lead through of sanitary-epidemiology examination of projects in building of general establishments, are expounded in the article, the levels of sanitary and epidemic prosperity of these objects are certain on the integral indexes of sanitary-hygienic estimation of projects.

УДК: 615.9:614.72:621.43; 614.3:614.7

**ЩОДО РОЗРОБКИ ГАЛУЗЕВИХ БУДІВЕЛЬНИХ НОРМ
«ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ ПРИ БУДІВНИЦТВІ, РЕМОНТІ
ТА УТРИМАННІ АВТОМОБІЛЬНИХ ДОРІГ»**

Бабій В.Ф., Брень Н.І.

*Державна установа „Інститут гігієни та медичної екології ім. О.М. Марзєєва
Академії медичних наук України”, м. Київ*

Актуальність. Як показали наші дослідження та дослідження інших авторів [1-5 та інші], автомобільна дорога є інтенсивним джерелом забруднення довкілля. У зоні її впливу під час будівництва, ремонту або реконструкції концентрації деяких забруднюючих речовин в окремих випадках значно перевищують гігієнічні нормативи. Високі рівні відмічаються, в ряді випадків, і на до-

рожніх ділянках з довготерміновою експлуатацією (від двох та більше років). Контингент, що контактує з автодорогою, досить широкий – це робітники підприємств, що випускають продукцію для будівництва та експлуатації доріг, дорожні робочі, а також населення, що користується автодорогами або проживає у безпосередній близькості до них.

Для запобігання негативному впливу від автомобільної дороги на довкілля і зокрема середовище проживання людини, Державним дорожнім науково-дослідним інститутом ім. М. П. Шульгіна у співавторстві з Державною установою «Інститут гігієни та медичної екології ім. О. М. Марзєєва АМН України» та рядом інших установ розроблені відомчі будівельні норми «Екологічні вимоги до автомобільних доріг на стадії проектування», які були представлені раніше [6] та галузеві будівельні норми «Охорона довкілля при будівництві, ремонті та утриманні автомобільних доріг», представлені в даній роботі. Ці будівельні норми встановлюють вимоги щодо охорони повітряного середовища, геологічного середовища, водного середовища, ґрунту, рослинного та тваринного світу, заповідних об'єктів, соціального та техногенного середовища проживання людини під час будівництва, ремонту та експлуатаційного утримання автомобільних доріг.

Законодавчою підставою для розробки цих норм є Закон України №1264-ХП «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 р., Закон України №2862-1У «Про автомобільні дороги» від 08.09.2005 р., Закон України №2707-ХП «Про охорону атмосферного повітря» від 16.10.1992 р., Закон України №4004-ХП «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24.02.1994 р., Земельний кодекс України №2768-III від 25.10.2001 р., Водний кодекс України №213195-ВР від 06.06.1955 р., Постанова Кабінету Міністрів України «Про перелік видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку» №544 від 27.07.1995 р., «Положення про санітарно-епідеміологічний нагляд в Україні» №1109 від 22.06.1999 р., Наказ Укравтодору «Система екологічного моніторингу при будівництві, ремонті та утриманні автомобільних доріг загального користування» №165 від 13.04.07 та інші нормативно-правові акти.

Мета роботи. Розробити систему екологічних і, зокрема, санітарно-гігієнічних вимог (як складової загальноекологічних проблем), виконання яких у процесі будівництва, ремонту та експлуатаційного утримання автодоріг забезпечили б дотримання в

зоні впливу автодороги вимог нормативно-правових актів та нормативних показників з метою охорони навколишнього середовища та екологічної безпеки, дотримання нормативних рівнів впливу на довкілля та раціонального використання природних ресурсів, створення більш сприятливих умов для проживання населення поблизу автомагістралей.

Виклад основного матеріалу. Найбільш чутливими компонентами довкілля при будівництві, ремонті та утриманні автомобільної дороги є:

- рельєф місцевості, ландшафт та родючий шар ґрунту внаслідок відчуження земель під будівництво, під кар'єри дорожніх матеріалів, спорудження земляного полотна, мостових переходів, наявність будівельних відходів та несанкціонованих звалищ, ерозійних процесів;
- поверхневі води та ґрунт через забруднення їх нафтопродуктами, будівельними та протижелезними матеріалами;
- населення, тваринний світ на придорожніх територіях внаслідок забруднення атмосферного повітря, води, ґрунту токсичними речовинами вище встановлених санітарно-гігієнічних нормативів.

Зона впливу автомобільної дороги – це територія, що прилягає до автомобільної дороги, в межах якої проявляються прямі чи непрямі зміни природних систем внаслідок будівництва та експлуатаційного утримання автомобільних доріг. У межах цієї зони транспортні забруднення можуть перевищувати величини середньорічних коливань фонових рівнів, але не досягають встановлених санітарними органами нормативних граничних обмежень.

Вплив автомобільних доріг на довкілля проявляється у виробничій діяльності організацій та підприємств, що займаються будівництвом, ремонтом та експлуатаційним утриманням автомобільних доріг, на атмосферне повітря, водні об'єкти, ґрунти та інші елементи літосфери, впливу акустичного, вібраційного, радіаційного та хімічного характеру, а також сумарний вплив технологічних процесів дорожніх робіт з будівництва, ремонту та експлуатаційного утримання автомобільних доріг, об'єктів дорожнього сервісу, споруд дорожнього водовідводу та

штучних споруд на природні об'єкти та процеси.

Забезпечення екологічної безпеки при будівництві автомобільної дороги досягається створенням умов для зменшення шкідливого впливу технологічних процесів дорожніх робіт на довкілля, провадженням технологічних рішень, спрямованих на зниження шкідливого впливу автомобільного транспорту, проведенням природоохоронних заходів у межах смуги відведення автомобільної дороги та у межах зон життєдіяльності людей, що проживають в зоні впливу автомобільної дороги.

Основою забезпечення екологічної безпеки технологічних процесів дорожніх робіт є виконання загальних вимог нормативно-технічної документації, техніко-експлуатаційних рішень проектно-документації на будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт. Роботи з будівництва, ремонту та експлуатаційного утримання автомобільних доріг, об'єктів дорожнього сервісу, споруд дорожнього водовідводу та штучних споруд, відповідно до «Системи екологічного моніторингу при будівництві, ремонті та утриманні автомобільних доріг загального користування», необхідно проводити із забезпеченням контролю за рівнем шумового навантаження та концентраціями забруднюючих речовин в атмосферному повітрі, ґрунті, воді водних об'єктів у порівнянні із їх нормативними значеннями.

Підготовчі роботи необхідно здійснювати, уникаючи шкоди навколишньому середовищу, у сприятливі для цього періоди року. При виконанні дорожніх будівельно-ремонтних робіт недопустимо розташування будівельних майданчиків, майданчиків для стоянки будівельних машин, матеріальних складів та інших промислових об'єктів у межах водоохоронних зон водних об'єктів. При спорудженні земляного полотна родючий шар ґрунту знімається і зберігається з метою подальшого його використання для біологічної рекультивациі земель і підвищення родючості малопродуктивних земель. Забороняється будь-яка діяльність, яка порушує геологічні утворення та ділянки надр, що являють собою особливу наукову чи культурну цінність і оголошені заказниками або пам'ятниками природи чи культури, а

також на ділянках, що є цінними, чи є середовищем мешкання тварин.

При виконанні будь-яких робіт із влаштування шарів дорожнього одягу (влаштування додаткових шарів основ, влаштування основ і покриттів із шарів, що включають неорганічні або органічні в'язучі) для запобігання їх негативному впливу на довкілля слід неодмінно дотримуватися і чітко виконувати вимоги проектно-документації.

Влаштування основ і покриттів з використанням органічних в'язучих (асфальтобетонні суміші, чорний щебінь, органічно-мінеральні суміші та інші, які готуються на основі бітумів, бітумних емульсій) виконують згідно із санітарно-гігієнічними вимогами, що встановлені відповідними нормативними документами на ці види технологічних процесів та дорожньо-будівельні матеріали. При використанні дорожньо-будівельних матеріалів виконують вимоги охорони навколишнього природного середовища, що визначені стандартами та іншими нормативними документами і законодавчими актами. Якщо при будівництві та ремонті автомобільних доріг передбачено влаштування дослідних ділянок для дослідження та впровадження нових матеріалів, оцінювання їх екологічної придатності при розробці відповідних нормативних документів проводять згідно з висновком державної санітарно-епідеміологічної експертизи із застосуванням відповідних санітарно-епідеміологічних заходів. Під час виконання дорожніх будівельно-ремонтних робіт рівень забруднення атмосферного повітря в межах смуги відведення автомобільної дороги не повинен перевищувати значень гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин у повітрі робочої зони. Якщо до складу дорожньо-будівельних матеріалів входять забруднюючі речовини, то необхідно проводити періодичний контроль їх концентрацій у повітрі робочої зони, ґрунті та воді водних об'єктів. Контроль проводять в порівнянні зі значеннями гранично допустимих концентрацій. Дорожньо-будівельні матеріали дозволяється використовувати тільки при наявності на ці матеріали технічного свідоцтва або сертифікату відповідності. Технічне свідоцтво видається тільки при наявності висновку санітарно-гігієнічної експертизи та, якщо матеріал

горючий, висновку Державного департаменту пожежної безпеки МНС України.

Для машин, механізмів та автомобілів з дизельними двигунами об'ємна частка окису вуглецю у відпрацьованих газах та контроль димності для цих машин, механізмів та автомобілів повинна відповідати нормативним показникам. При роботі дорожніх машин, механізмів та обладнання в населених пунктах здійснюють контроль за дотриманням допустимого рівня шуму на території житлової забудови. При виконанні механізованих робіт у межах населених пунктів рівень вібрації у житлових приміщеннях не повинен перевищувати встановлених санітарно-гігієнічних норм.

Проведення дорожніх будівельно-ремонтних робіт з влаштування штучних споруд через рибогосподарські об'єкти (ріки, озера, водосховища) узгоджують з органами рибохорони. Влаштування заплав, відводів, підходів до мостів, скид води у водостоки та водойми здійснюють тільки за узгодженням відповідних природоохоронних органів. При цьому забезпечують збереження гідрологічного режиму рибогосподарських водойм, міграцію риби, обводнення заплавних нерестилищ та інші вимоги щодо збереження біоресурсів та умов їх відновлення.

Умови і місця скиду поверхневих вод у водні об'єкти повинні відповідати вимогам нормативних документів та бути узгоджені із відповідними санітарно-гігієнічними службами, а також, у разі необхідності, зі службами рибохорони та Міністерством охорони навколишнього природного середовища. Для знепилювання автомобільних доріг проводять відповідні профілактичні та захисні заходи. До профілактичних заходів відносять полив покриття автомобільної дороги водою або спеціальними розчинами, до захисних – влаштування лісонасаджень. Для запобігання негативному впливу на навколишнє середовище протиожеледних матеріалів, що використовують для запобігання і ліквідації зимової слизькості, необхідно дотримуватись нормативних показників щодо кількості та умов їх застосування. Рівень впливу протиожеледних матеріалів визначають виходячи із фактичних витрат протиожеледних матеріалів протягом всього періоду зимового утримання автомобільних доріг.

Застосування цих галузевих будівельних норм передбачається проектними і будівельними організаціями та підприємствами в галузі дорожнього господарства при будівництві автомобільних доріг загального користування.

Висновок

Дотримання вимог охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів, викладених у галузевих будівельних нормах «Охорона довкілля при будівництві, ремонті та утримання автомобільних доріг», представлених в даній роботі, сприятиме збереженню та відновленню довкілля в зоні впливу автомобільних доріг загального користування при їх будівництві, ремонті та протягом періоду їх експлуатаційного утримання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Внукова Н.В. Можливість оцінки ризику забруднення атмосферного середовища та ґрунтів придорожнього простору автодоріг /Н.В. Внукова, Г.М. Желновач, О.С. Карпенко //Вестник Харьковського національного автомобільно-дорожного університета: сб. науч. тр. – 2010. – Вып. 48. – С. 11-15.
2. Беспалов М.С. Выделение загрязняющих веществ в атмосферу при нагревании битума /М.С. Беспалов, Е.Ю. Оселедец, Е.В. Пронин и др. //Экология производства. - 2009. - №9. - С. 33-34.
3. Сень Є.В. Вплив автомобільно-дорожнього комплексу на техногенну безпеку Харківщини /Є.В.Сень, А.Л.Шаповалов //Вестник Харьк. нац. автомобильно-дорожного ун-та: сб. науч. тр. – Х., 2008. - Вып. 43. - С. 52-55.
4. Юрченко В.А. Исследование влияния автомобильной дороги на экосистемы придорожного пространства /В.А. Юрченко, Л.С. Михайлова, М.В. Беспалова //Вестник Харьк. нац. автомобильно-дорожного ун-та: сб. науч.тр. - Х., 2008. - Вып. 43. – С. 29-33.

5. Брень Н.І. Про забезпечення гігієнічного супроводу при впровадженні нових матеріалів у дорожньо-будівельну галузь /Н.І. Брень //Екологічна безпека : проблеми і шляхи вирішення : зб. наук. ст. V міжнарод. науково-практ. конф. (7-11 вересня 2009 р., Алушта). – Х., 2009. - Т.2 . - С. 226-232.
6. Бабій В.Ф. Екологічні аспекти при проектуванні автомобільних доріг /В.Ф. Бабій, Н.А. Бородіна, Н.І. Брень, В.М. Худова //Гігієна населених місць, 2009. - Вип. 53. - С. 24-27.

**О РАЗРАБОТКЕ ОТРАСЛЕВЫХ СТРОИТЕЛЬНЫХ НОРМ
«ОХРАНА ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ ПРИ СТРОИТЕЛЬСТВЕ,
РЕМОНТЕ И СОДЕРЖАНИИ АВТОМОБИЛЬНЫХ ДОРОГ»**

Бабий В.Ф., Брень Н.И.

Авторами разработаны и представлены отраслевые строительные нормы, которые устанавливают требования охраны окружающей среды, рационального использования природных ресурсов и направлены на обеспечение экологической безопасности жизнедеятельности человека, сохранение, восстановление и улучшение окружающей среды в зоне влияния автомобильных дорог общего пользования при их строительстве, ремонте и на протяжении всего периода их эксплуатационного содержания.

**TOXICOLOGICAL–AND-HYGIENIC ASSESSMENT OF NEW BINDING AGENTS
PROPOSED FOR THE INTRODUCTION IN ROAD BUILDING**

V.F. Babii, N.I. Bren

As a result of the study of distillating bitumen and bitumen modified with rubber crumb it was determined that these materials didn't demonstrate an acute toxicity at different ways of intake, had no pronounced cumulative properties in the acute experiment, didn't affect eye mucous membrane, didn't exhibit dermatologically irritating, dermatologically resorptive, sensibilizing action. They belong to the fourth Hazard Class (low hazardous substances). Under conditions of the observance of corresponding safety measures they may be recommended for the application without limitation in the road building at the territory of Ukraine.

УДК 340.134:61(477)«19»

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ПОЛЕ МЕДИЧНОЇ ГАЛУЗІ
НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ
ЯК ДЖЕРЕЛО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО ПРАВА**

Гринзовський А.М.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, м. Київ

Система надання медичної допомоги в Україні має свій характерний шлях розвитку. Відповідно до її еволюції відбувалось формування національних органів управління галуззю та нормативно-правового забезпечення її діяльності.

Сторінки історії розвитку вітчизняної медицини мають ще значну кількість білих плям. Однією з них є питання формування

нормативно-правового поля медичної галузі в період становлення незалежної України на початку ХХ століття.

На теренах України часів громадянської війни (1917–1919 рр.) спостерігалася нестабільна військово-політична ситуація, що обумовлювала складнощі з організації надання медичної допомоги, зокрема цивільному населенню.